

BŐVÜLÉS ÉS REVITALIZÁCIÓ – VÁLOGATÁS MAGYAR NEMZETI MÚZEUM RÉGÉSZETI KIADVÁNYAIBÓL

P. BARNA JUDIT¹ – VIRÁGOS GÁBOR² – MÉSZÁROS BALÁZS³

Magyar Régészet 13. évf. (2024) 1. szám, pp. 67–70.

A Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Régészeti Intézet (MNM NRI) 2022-ben kialakított publikációs stratégiája – Dr. Virágos Gábor régészeti főigazgató-helyettes megfogalmazása szerint – többek közt arra a felismerésre épül, hogy az intézet által végzett sokféle régészeti munkafolyamat legvégén a közreadás áll, amely mind a társadalmasság szempontjából, mind a döntéshozók számára kiemelt jelentőségű. Kialakításra került egy az MNM egészét érintő, újragondolt kiadványi rendszer, amely mögött a múzeumnak végre saját kiadója is van.

Kulcsszavak: Magyar Nemzeti Múzeum, könyvkiadás, tudományos közlések, tudománynépszerűsítés

A kiadványok között tudományos és népszerűsítő sorozatok, folyóiratok és egyedi megjelentetések is találhatóak. A régészet számára a legfontosabb lépéseket az intézmény nagy múlttal rendelkező, de mára elhalt sorozatainak és folyóiratainak a felélesztése, illetve a meglévők megerősítése jelenti, de legalább ennyire fontos, hogy az intézmény a korábban fókuszán kívül eső tudománynépszerűsítés terén is markánsan meg tudjon jelenni.

A sorozatjellegű megjelenések közül az *Archaeologia Hungarica*, a Magyar Nemzeti Múzeum régészeti csúcsmoográfia-sorozata a legfontosabb. A magyar régészet egyik legjelentősebb kiadványa integrálja a korábbi *Monumenta Avarorum*, *Monumenta Germanorum*, *Libelli*, az *Inventaria Praehistorica Hungariae*, valamint az *Opuscula Hungariae* sorozatokat, és azokat felváltva egységes formában, korszerű megjelenéssel adja közre a különböző régészeti témákat feldolgozó; tanulmányokat. A kiadvány a nemzetközi régészeti közönségnek készül, a magyarországi alapkutatások külföldi megismertetését szolgálja, ezért nyelve többnyire angol-magyar vagy angol. Ebből 2023 végéig három kötet jelent meg (SZENTHE & GÁLL 2022; TARBAY 2022; VICZE & SORENSEN 2023), további három pedig jelenleg előkészítés alatt áll. Az utánpótlás is biztosítottnak tűnik, hiszen mintegy tucatnyi terv áll a kidolgozottság különböző fázisaiban.

Az intézet szervezésében került sor 2023. április 26–28. között a *First Kings Of Europe* című nemzetközi konferenciára, amely a Chicagóban nyílt azonos című kiállítás megrendezéséhez kapcsolódott. A tudományos tanácskozássra jelentette meg a múzeum az *Archaeologia Hungarica* legújabb, 55. kötetét, a Vicze Magdolna és Marie Louise Stig Sørensen által szerkesztett *Living in a Tell. Memory and Abandonment. Százhalombatta–Földvár I (Late Koszider)* című monográfiát (1. kép). A kötet egy több évtizede zajló feltárás és kutatás eredményeiről ad számot, és azon belül bemutatja a százhalombattai bronzkori tell telep történetének utolsó fázisát. A 2023-ban kiadott kötet tizenegy tanulmányt és egy meglelékezést közöl.

A nagy múltra visszatekintő *Folia Archaeologica*, a Magyar Nemzeti Múzeum évkönyve 2023-tól az új szervezeti struktúrában megújulva, kettős szerepkörben támadt fel többéves tetszalott állapotából. Tartalmilag két nagyobb egységből áll: a kötet első fele magyar és idegen nyelvű, klasszikus, elemző, értekező jellegű tanulmányokat tartalmaz, folytatva ezzel a folyóirat hagyományait. Dr. Virágos Gábor *Régészet újratöltve* című előszava ennek megfelelően szól mind az újraindítást indokló, az NRI égisze alatt létrejött nagy horderejű változásokról, mind pedig idézi a sok történelmi tanulsággal szolgáló két előzménysorozatot indító előszót 1939-ből, illetve 1955-ből. Az évkönyv fontos célja az MNM NRI ásatásainak és gyűjteményi

¹ Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Régészeti Intézet; e-mail: barna.judit@mnm.hu

² Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Régészeti Intézet; e-mail: viragos.gabor@mnm.hu

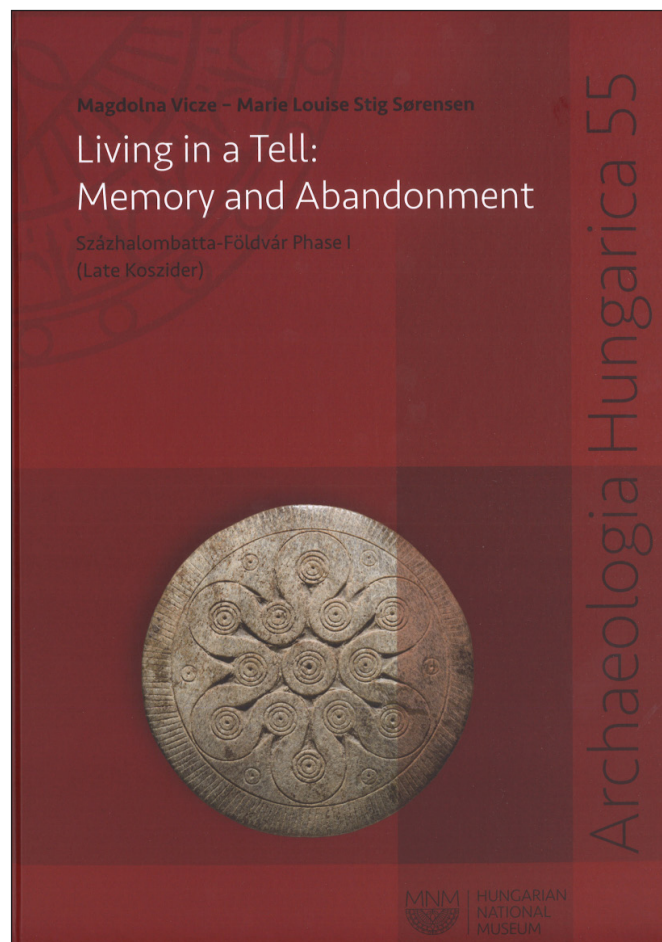
³ Magyar Nemzeti Múzeum; e-mail: meszaros.balazs@mnm.hu

anyagainak rendszeres publikálása. A kötet második része a tulajdonképpeni évkönyv; az NRI adott évi működését mutatja be, a régészeti feladatellátáshoz kapcsolódó beszámolóktól kezdve az intézmény tudományos, múzeumpedagógiai és közművelődési tevékenységén át a gyűjteményfejlesztésig. A folyóirat 58. száma hat tanulmányt (köztük két magyar és négy angol nyelvű dolgozatot), öt kisebb közleményt, hat nekrológot és öt recenziót ad közre, valamint beszámol az NRI 2022. évi tevékenységeiről.

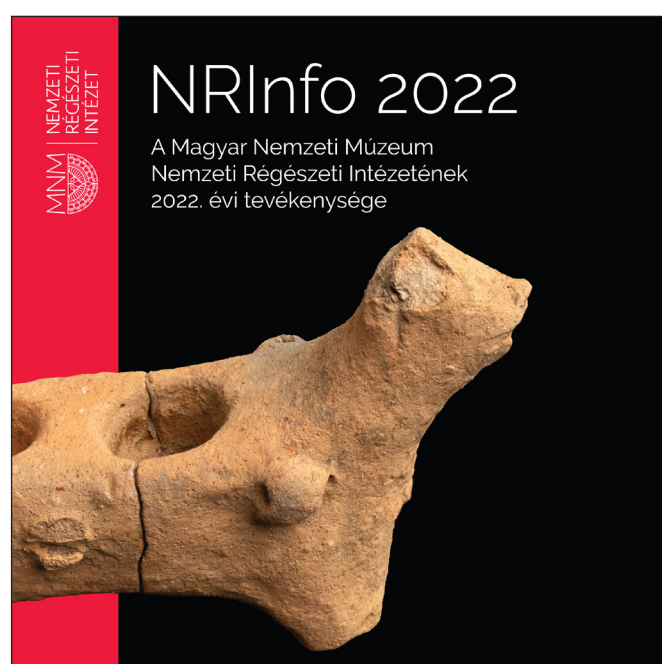
2023-ban indult el a Magyar Nemzeti Múzeum *Tárgyak, Korok, Emberek* című sorozata, amely szándéka szerint az ismeretterjesztés legjobb magyar és angolszász hagyományát kívánja folytatni. Az egyes kötetek egy-egy múzeumban őrzött tárgyból vagy tárgycsoportból kiindulva mutatnak be egy korszakot vagy egy történeti problémát és annak társadalmi, gazdasági és kulturális összefüggéseit. A sorozat első kötete Szenthe Gergely *A nagyszentmiklósi kincs* című munkája. A címadó lelet Európa legjelentősebb kora középkori aranykincslelete, minden valószínűség szerint egy előkelő avar család birtokában volt; elrejtése a 9. század első felében történhetett.

Ugyanebben a sorozatban jelent meg Tarbay János Gábor szintén régészeti témájú munkája, *A bronzkori kard útja*. A könyv kiindulópontja a Kárpát-medence egyik legjelentősebb karddepója, az 1880-ban talált, tizennégy késő bronzkori kardot tartalmazó podheringi (ma Munkács/Mukačevo része, Ukrajna) lelet. Miközben a gyönyörű tárgyfényképekkel gazdagon illusztrált kötet részletesen bemutatja a kimagasló technikai tudással elkészített kardokat, anyagukat, típusaikat és díszítésüket, sokkal többet nyújt egy leletgyűttes ismertetésénél: élvezetes stílusban mesél a bronzkori kard, mint fegyvertípus kialakulásáról, készítése technológiájáról és használatáról, valamint számot ad a bronzkori kardokhoz kötődő, mára már homályba vesztett temetkezési és áldozati rítusokról is.

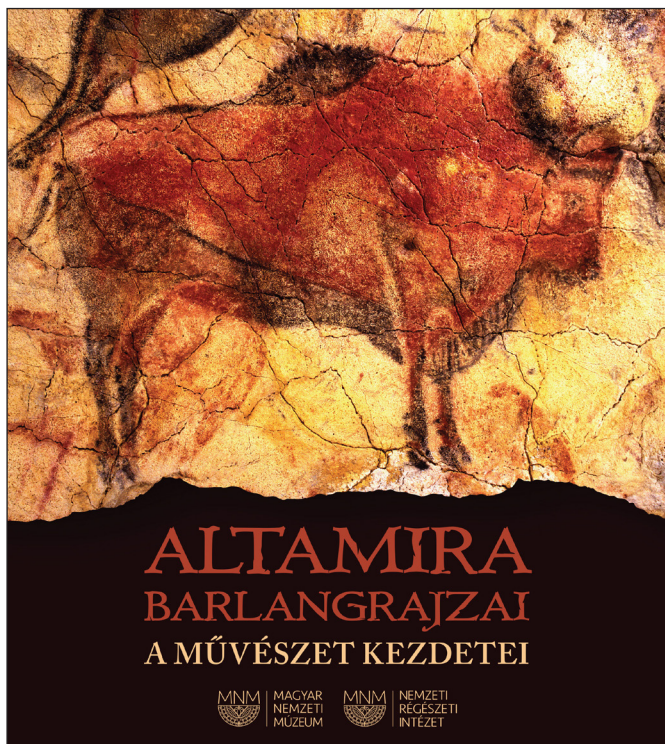
Buzás Gergely és Kovács Olivér *A késő középkori magyar királyok sírjai* című könyve a 2019-ben megjelent *Az Árpád-házi uralkodók sírjai* című kötet folytatása, mely a magyar királyok temetkezéseit tárgyalja I. Károly 1342-es temetésétől Szapolyai János 1540-es temetéséig. Röviden áttekinti az egyes magyar királyok uralkodását és bemutatja korukat, valamint részletesen tárgyalja a temetkezéseikről fennmaradt történeti és régészeti forrásokat.

1. kép. Magdolna Vicze & Marie Louise Stig Sørensen (2023). *Living in a Tell. Memory and Abandonment. Százhalombatta–Földvár I (Late Koszider)*. Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum

2. kép. Az NRInfo 2022. évi kötetének címlapja

3. kép. Pilar Fatás Monforte, Enrique Gutiérrez, Lengyel György & Ramón Montes Barquín (2024).
[Altamira barlangrajzai. A művészet kezdetei.](#)
Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum

4. kép. Soós Bence & Tarbay János Gábor (2024).
[A magányos hegy kincsei.](#)
[Évezredek történetek a Somló-hegyen.](#)
Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum

A múzeum partnerei számára 2023-ban is elkészítettük a *Régész Naplót*, amely az NRI tizenkét kiválasztott régészeti projektjének bemutatásával az adott évi határidőnaplóként is szolgál. A napló rövid és izgalmas, a nagyközönséghez szóló szövegeit szemet gyönyörködtető tárgyafotók gazdagítják.

A népszerűsítő és a szakmai kiadványok határmezsgyéjén elhelyezhető *NRInfo 2022* egy újonnan induló sorozat első megjelenése (2. kép). A kiadvány modern, könnyed és igényes arculattal, közérthető nyelvezettel és számtalan színes illusztrációval ad gazdag ízelítőt az NRI munkatársainak 2022-ben végzett szakmai munkájából. A kiadvány a szakmabeliekhez is szól; a cikkek jól áttekinthető szerkezetében könnyen megtalálhatók az egyes projektek legfontosabb szakmai alapadatai. A sorozatban évente megjelenő kötetek a tervek szerint gyors megjelenéssel, már a következő naptári év első negyedében beszámolnak a címben jelzett tárgyévi terepi és tudományos eredményeiről.

Az egyedi megjelentetések közt elsőként említjük a Merczi Mónika által szerkesztett „*Testas, turres, tegulas titulosque litterate tractavit*” Ünnepi kötet H. Kelemen Márta 80. születésnapjára című kiadványunkat. H. Kelemen Márta (1940–2022) a római provinciális régészet egyik jelentős képviselője volt. Egykori kollégái, barátai és tisztelői 2020-ban, 80. születésnapján egy tanulmánykötettel lepték meg, amely akkor egyetlen példányban készült el. A Magyar Nemzeti Múzeum ennek a kötetnek a kiadására vállalkozott. A 28 tanulmány a késő rézkor és a kora újkor közötti időszakot fogja át, de többségük a római császárkor időszakának leletanyagaival és lelőhelyeivel foglalkozik.

2024 januárjában két jelentős régészeti kiállítás nyílt a Magyar Nemzeti Múzeumban. Az *Altamira barlangrajzai. A művészet kezdetei* című tárlat a mindenki által ismert lenyűgöző spanyolországi ősi barlangrajzok képeit hozza el Budapestre. A kiállítás témájához és arculatához tökéletesen igazodó, vizuálisan megkapó vezetőfüzetet Lengyel György írta (3. kép). *A magányos hegy kincsei. Évezredek történetek a Somló-hegyen* című kiállítás a hegyen előkerült négy késő bronzkori és kora vaskori depóleletet és azok elhelyezésének körülményeit mutatja be. A kiállításvezetőt Soós Bence és Tarbay János Gábor írta, a hatásos, részletgazdag tárgyafotókat és impozáns fotókompozíciókat György László készítette (4. kép).

HIVATKOZOTT IRODALOM

Szenthe Gergely & Gáll Erwin (2023). *Hortobágy-Árkus kora középkori temetője (The Early Medieval Cemetery at Hortobágy-Árkus)*. Archaeologia Hungarica 52, Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum.

Tarbay János Gábor (2023). *Twin Hoards. Metals and Deposition in the Buda Hills, the Pilis and the Visegrád Mountains during the Late Bronze Age*. Archaeologia Hungarica 53, Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum.

Magdolna Vicze & Marie Louise Stig Sørensen (2023). *Living in a Tell. Memory and Abandonment. Százhalombatta–Földvár I (Late Koszider)*. Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum.